

Sherlockiana

MEDDELELSER FRA
SHERLOCK HOLMES KLUBBEN I DANMARK
THE DANISH BAKER STREET IRREGULARS

"I hear of Sherlock everywhere"

Nr. 2-3, 2019 * 64. Aargang

Snart kendt sherlockianer gæster København

Af Michael Skov Lambek

Midt i juni 2019 fik *The Danish Baker Street Irregulars* fornemt besøg! Så fornemt som det kan være, idet det drejede sig om ingen ringere end General Charles Gordon - og hvis den opmærksomme læser ikke lige studser her, er der god grund dertil.

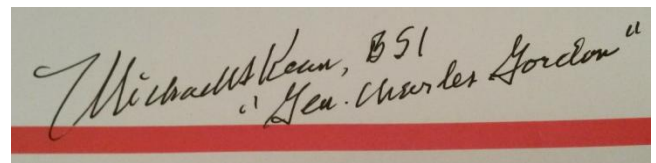
Det er nok, fordi der under denne for conankendere ikke irrelevante officerstitel gemmer sig en amerikansk sherlockianer med det borgerlige navn Michael H. Kean. Og så er det i øvrigt først til næste år, at selvsamme General overtager den fornemme og prestigefyldte post som *Wiggins* i *BSI* - og hvis den snart uopmærksomme læser heller ikke studser her, er det måske, fordi selvsamme *Wiggins* er betegnelsen for præsidenten for moderklubben *Baker Street Irregulars*. Altså kan vi stolt meddele, at også Sherlock Holmes Klubben i Danmark følger den nuværende bilaterale udenrigspolitiktendens med at modtage officielle besøg af præsidenter fra USA. Og vi kom først!

Ellers er der vist ikke mange andre lighedspunkter; for i dette tilfælde var det dog den californisk dejligt uformelle Mike Kean, der var i København sammen med sin såkaldte "long-suffering wife" Connie på en fælles rundtur i de skandinaviske lande ("long-suffering" med et stort smil, fordi hun gladeligt følger ham overalt i hans sherlockianske gøremål). Og begge tog de sig tid til en dejlig varm sommereftermiddag og -aften sammen med ligesindede folk fra Klubben.

Vi stødte på de altid praktisk klædte amerikanere på deres hotel i indre København, hvorefter gåturen i det dejlige vejr gik forbi BAGER STRÆDE. Og da vi ikke har andre sherlockiansk-relevante lokaliteter i København, gik vi straks videre - nemlig til vor Præsidents privatresidens: det var godt, de besøgende havde taget vandrestøvlerne med og endda på, for Mia bor på Nørrebro! Nedenfor til venstre ses nogle af de tilstedeværende med præsidenterne på fløjene, da fedekalven skulle skæres for.

Hos Mia var Klubben nemlig vært for et mindre festmåltid under mere private former, hvorunder alskens sherlockianske emner blev taget under behandling - ikke mindst Mikes særlige *BSI-Investiture*, "General Charles Gordon". Men da alkohol vist også blev serveret, kan vi desværre ikke referere mere herfra (de private former for fred skal jo også respekteres). Men det lykkedes i al fald én af de danske deltagere at sikre sig en autograf af den kommende *Wiggins* - bare i tilfælde af, at sådan én får værdi engang med tiden.

Vi spurgte Mike om, hvad hans kæreste eje var i hans omfattende og imponerende store samling af sherlockiana (altså ikke bladet her - men bøger og sager i Mesterens navn); og han svarede - *ganske sigende!* - at den største skat i hans samling var en simpel, gammel, laset udgave af Conanen. Var det så en meget sjælden førsteudgave eller et unikt eksemplar signeret af Watson selv? Næ, det var såmænd blot den første Sherlock Holmes-bog, han fik, som introducerede ham til hele universet og altså til hans kommende stilling - og han havde

Sherlockiana udkommer 3 gange om året
redaktion@sherlockholmesklubben.dk
Redaktør: Overslættøren Svend Ranild
Sat med Baskerville
Grundlagt i 1956 af
A. D. Henriksen

ISSN 0902-0330

såmænd fået den af sin dengang unge *graduate school sweetheart*: Connie! Se, sådan en mand er han. Og sådan en kone er hun!

Inden altting dog gik op i deerstalker og forstørrelsesglas, udspillede sig der hos Mia også en mindre officiel ceremoni, hvorunder de to kluboverhoveder udvekslede knaphulsgarniture: således at Mike og Connie blev modtagere af to af Klubbens nye emblemer – og vor egen Præsident nu kan kalde sig medlem af Mikes lokale *scion*-forening, *The Diogenes Club*

of Carmel-by-the-Sea i Monterey County, Californien; og endda det første kvindelige medlem! For den klub har ellers

indtil nu været berømt og berygtet som værende udelukkende for herrer – dog ikke med den moderne tænkende Mikes gode vilje; så han udtrykte slet skjult skadefro ved at være den første mand til at udnævne den første kvinde! (Om dette så falder helt i tråd med den klubs vedtægter, er ikke helt klart; men hvis det skal vise sig decideret ulovligt, må vi håbe, at dens øvrige medlemmers danskkundskaber ikke rækker så langt som til at læse dette her).

Efter festmåltidet stod flere af Klubbens repræsentanter formelig i en mindre kø for at uddele repræsentative boggaver til den besøgende sherlockianer: Så den opmærksomme læser kan være forvisset om, at Mike blev beriget med flere af Klubmedlemmernes egne skrivelser på både engelsk og forhåbentlig letforståeligt dansk – samt en lokal udgave af hans personlige yndlingshistorie, *Baskervilles Hund*. Herefter gik gåturen tilbage igen til hotellet. Så det var altså smart med de praktiske vandrestøvler – og den medbragte rygsæk.

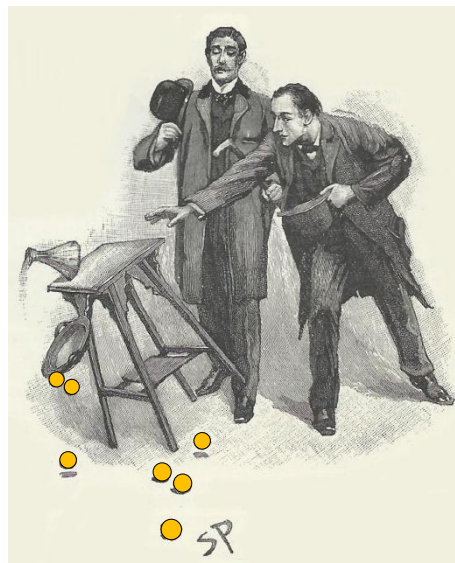
Klubben byder hermed Mike Kean velkommen i den sherlockianske verden (som han naturligvis har været en del af i en menneskealder) og glæder os til fremtidigt samarbejde! Hvis man vil læse og lære mere om den vennesæle General Gordon kan man med held klikke sig ind på denne adresse:

<https://interestingthoughelementary.blogspot.com/2019/04/interesting-interview-michael-kean.html>

Da Holmes havde afsluttet sin gennemgang af sagen for oberst Hayter, mr. Acton og mig selv, lagde han det afslørende brev med de to håndskrifter fra sig på bordet og sagde drømmende: "Min kære Watson; jeg tror, at vores fredelige rekreationsophold herude på landet har været en afgjort succes, og når jeg i morgen vender hjem til Baker Street, er det med friske kræfter." ●

Så rejste han sig, gik ud i hallen og kom straks tilbage med en papirpose i hånden. "Jeg tillod mig at beslaglægge noget mere bevismateriale hjemme hos de to kumpaner," sagde han. "Det vil dog næppe skulle bruges i retten, så jeg tror godt jeg kan lade det gå al frugtkødets gang." ●

Han smilede ad vores forbavsende miner. "Det er de appelsiner jeg ved et fikst uheld væltede på gulvet så jeg kunne absente-re mig og finde det vitale stykke papir. I mit fravær var frugterne blevet lagt tilbage på fadet af ordensmagten og Watson. Og nu vil jeg gerne dele min

glæde over sagens vellykkede udfald med Dem." ●

Holmes kom hen og stillede sig foran os. "Jeg tror De alle kan bruge noget der kan fjerne den grimme smag af de cunninghamske skurkestreger. Her er noget sødt til munden. Jeg giver Dem, oberst Hayter, halvdelen af appelsinerne i posen – plus en halv appelsin. Værsgo. Og Dem, mr. Acton, giver jeg halvdelen af de appelsiner der nu er tilbage – plus en halv appelsin. Værsgo. Og Watson, du får halvdelen af det der nu er tilbage – plus en halv appelsin. Og nu er posen tom. Så har sjælen ro, som min barnepige plejede at sige til mig og Mycroft når kagefadet var ribbet." ●

Nu spørger redaktøren: Hvor mange appelsiner medbragte Holmes i posen? Og hvilken historie er det Watson har givet denne udvidede afslutning? ●

Løsning:

Begge har lidt, især i situationen til "Baskerville-Hundehulen". Hvis en har, der har, så er det er altså 20. Og det er mit sidste kunnede give oberst Hayter halvdelen af disse (10 og en halv) såvel som det har været 20 arbejds timer i posen, så Holmes dette antal (halvdelen) hvis en har arbejdet, der 10. For de arbejds timer tilbage der Holmes har nu: Acton halvdelen af dette har været en arbejds timer. For dette har det har været 10 arbejds timer arbejdet af det der har tilbage, hvilket har tilbage i posen, hvis en har arbejdet. Den har arbejdet Holmes' arbejds timer af Watson har halvdelen af det der

Tur til England 2020

Af Mia Stampe Lagergaard

Her er en lille status på de tanker og indledende øvelser, der er gjort i forhold til Klubbens tur til Sussex og Dartmoor i 2020. Turen baseres på, at man selv finder transport til og fra London. Det gør det fleksibelt for den enkelte, hvilket flyselskab man vil benytte, eller om man evt. vil forlænge turen før eller efter.

Vi går efter uge 37 eller 38 (afgøres her i efteråret, afhænger lidt af de engelske skolers trimester-start) og 7 overnatninger. I forhold til tidligere udmeldinger kan prisen endnu ikke specificeres yderligere.

Hotelmæssigt går vi efter at finde noget, der er hyggeligt og en ordentlig kvalitet og stadig til at betale (typisk tre-stjernet). Skal også være stort nok til, at det er muligt at få forskellige værelser. Togpriser ved vi mere om, når vi kommer ud på efteråret. Nogle steder må vi leje en lille bus for at få logistikken til at gå op. Prisen for dette undersøges. Og endelig er der jo Brexit, som vi ikke ved hvad kommer til at betyder for såvel pundets kurs som generelt bøv. l.

Programmets vil udkrystallisere sig i flere detaljer hen over efteråret. Og omkring Aarsmødet til januar skal vi have endeligt tilsagn.

Foreløbigt ønskeprogram:

Dag 1 Vi mødes på et aftalt sted til frokost.

Yderligere intro til turen.

Møde med Sherlock Holmes Society of London.

Eftermiddagsbesøg på museum og foredrag.

Fællesmiddag, evt. med faglige indlæg, om aftenen.

Dag 2 Afgang sydover mod Portsmouth.

Undervejs stop i Hindhead ved Undershaw, Conan Doyles bolig, der i dag ejes og drives af organisationen Stepping Stones som skole for børn med særlige udfordringer.

Indkvartering i Portsmouth og tid til at gå rundt på egen hånd eller guidet tur til conaniske lokaliteter.

Dag 3 Formiddag til ca. 14 (herunder frokost) - besøg på Portsmouth Museum og bibliotek og introduktion til the [Conan Doyle Collection](#) - verdens største samling af sherlockiana. Doneret i sin tid af Richard

Lancelyn Green.

Afficionados kan fortsætte i samlingerne, andre har måske lyst til at besøge the [Historic Dockyards](#), der skønt ikke direkte nævnt i conanen sagtens kan danne ramme om et tema over personer, der sejlede på langfart i Watsons fortællinger.

Aftensmad på egen hånd - vi mødes på hotellet om aftenen.

Dag 4 Heldagstur til Sussex Downs - referencer i LAST og LION. Forventet kørsel i lejet bus - måske kan vi have et oplæg undervejs.

Dag 5 Rejsedag til Dartmoor - en pæn lang tur med tog og bus.

Indkvartering (byen endnu ikke valgt), tid på egen hånd.

Måske møde med lokale sherlockianere (eller en af de følgende dage).

Dag 6 Rundt på Dartmoor, formentlig med lejet bus - referencer til HOUN og SILV.

Gerne et par faglige indlæg om aftenen.

Dag 7 Fortsættelse af rundtur - og tid på egen hånd

Dag 8 Fra Dartmoor til London med bus og tog - ankomst senest kl. 17. Det vil være nemt at skifte på Clapham Junction og tage tog mod Gatwick Lufthavn.

Victoriansk gourmet-picnic i Søndermarken

Af Paw Krogsbæk Mathiasen

Kan ostekiks overhovedet bages egenhændigt? Kan Sunday Roast serveres *uden* Yorkshire Pudding? Kan scones udtales på flere måder?

Søndag den 16. juni var der indbudt til victoriansk- og edwardiansk-inspireret picnic i den engelske del af Søndermarken på Frederiksberg. Syv af Sherlock Holmes Klubbens medlemmer mødte op, og vejret viste sig fra sin bedste side, hvilket kun gjorde humøret endnu højere hos sherlockianerne. De fremmødte traktede hinanden med alle håndte kulinariske lækkerier, som man indtog - eller kunne have indtaget - på Sherlock Holmes' tid i slutningen af 1800-tallet.

Af flydende blev indtaget Carlsberg lagerøl 1883 og Ale no. 16 fra Refsvindinge (Danmarks bedste mørke ale, jf. den lokalpatriotiske skribent!), hvoraf sidstnævnte blev drukket i en smuk melaminplastkop til friluftsbredning og med over 50 år på bagen fra Svend Ranilds tid i spejderkorpsset.

Af frokostens mere faste ingredienser havde Christian Monggaard medbragt charcuteri fra legendariske midtsjællandske Osted Slagter; Svend Ranild bidrog med hjemmebakte og yderst velsmagende ostekiks; Palle Schantz Lauritsen serverede ambitiøst Sunday Roast med sovs uden kulør, så den snarere lignede chokoladesovs (men den var god nok, det var en perfekt rødvinssovs!), og hele herligheden smagte så himmelsk, at man bar over med, at han ikke havde brugt hele lørdagen på at lave Yorkshire Pudding! Den nyudnævnte præsident Mia Stampe Lagergaard havde håndsmurt mundvandsløbende egg og cucumber sandwiches (sidstnævnte naturligvis uden skal!), og til de søde tænder medbragte Michael Skov Lambek en buket af hjemmetilberedte (af hans arvinger!) - dog ikke hjemmeplukkede - frugter, Lise Lotte Frederiksen nogle ganske velsmagende romkugler, mens Paw Krogsbæk Mathiasen hele formiddagen havde rullet smørdej til scones.

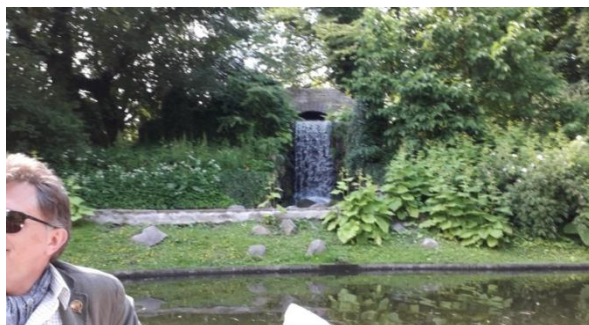
Hvordan udtales denne britiske tebolle egentlig? Som "skon"? Eller mere trækkende, som var det af skånsk oprindelse a la "skøwn"? Det var et af frokostens store diskussionsemner (dem, der desværre missede denne frokost i det grønne, har dermed gættet rigtigt; at seancen primært var afsat til den dybere del af eksistensen!), og efter et hurtigt opslag i ordbogen efterfølgende kan det hermed bekendtgøres, at bagværket retteligt udtales "skon"!

Af andre emner om bordet var, hvorvidt der forekommer passager i Conanen, hvor Holmes og Watson indtager friluftsfrokost, og deltagerne nævnte, at Holmes i en episode stikker en sandwich i baglommen, før han drager af sted på en opgave.

Den skønne eftermiddag blev afsluttet med en robådsskifert i de af Frederik 6. udgravede kanaler i naboen Frederiksberg Have. Her berettede færgemanden mellem åretagene, at Frederik den 6. (1768-1839) to gange om ugen blev roet rundt i kanalerne, og når han passerede det lokales svar på Reichenbachfaldet, det dramatiske, to meter høje (og dermed Københavnsområdet's højeste) Norskefaldet, stod to heste skjult bag det og trak en pumpe, så vandfaldet plaskede løs. Endvidere kunne færgemanden berette, at når majestæten vandpromenerede (som dengang var noget af en frederiksbergbegivenhed), skete det med en båd forrest med et orkester og en båd bagerst med soldater, der kunne beskytte mod potentielle angreb fra f.eks. hejrer, som haven er kendt for at have en stor koloni af.

Ak ja, man skulle have levet på Frederik 6.s - og Holmes og Watsons tid!

Alt i alt en skøn sommerdag i det frederiksbergske med et veldækket bord, der ville have gjort miss Hudson grøn af misundelse! Det var første gang, den årlige traditionsrige frokost blev afholdt, og vi glæder os allerede til næste år!

Dark Deeds in the Canon

Af Mia Stampe Lagergaard

Facebook, Twitter og Instagram står ikke øverst på hverken min to-do-liste eller den for overspringshandling. Men før jeg fik børn, dvs. for +15 år siden, var jeg faktisk ganske aktiv på de dengang simple sociale medier (diskussionsfora) og benyttede også enhver udlandsrejse til samtidig at møde sherlockianere i Europa og USA. Den aktivitet har været voldsomt neddrolet siden. Men sidste år poppede en invitation fra det schweiziske Reichenbach Irregulars ind i min mailboks: fire dages international konference omkring "Dark Deeds in the Canon + Switzerland." Spændende lød det – og jeg besluttede, at det var tid at stemple ind igen. Flere sherlockianere, jeg ikke havde været i kontakt med i mange år, så ud til at skulle deltage.

Og således gik det. En solskinsfyldt fredag i slutningen af maj fyldtes terrassen på Hotel Panorama efterhånden med nysgerrige sherlockianske gæster. 46 deltagere i alt fra hhv. Japan, USA, Canada, Storbritannien, Spanien, Frankrig, Tyskland og naturligvis Schweiz. Hotel Panorama er beliggende i landsbyen Hasliberg Reuti på en bjergskræning over byen Meiringen, der som bekendt er rammen for Sherlock Holmes' endelige opgør med Professor Moriarty (The final Problem og The Empty House) og med direkte udsigt til Reichenbach-vandfaldet på den modsatte side af da-

len.

Foredragsrækken blev indledt af Marcus Geisser (Schweiz/Storbritannien), der præsenterede et studie udi forbrydere i Conanen i al almindelighed, men i særdeleshed i de mange dyre-metaforer, der bliver brugt om dem, herunder også referencer til La Fontaines fabler. Herefter fulgte et

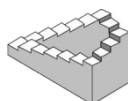
morsomt indslag fra Peggy Perdue (Canada) om summen af det vi frygter i Conanen identificeret ved en række fobier, og Julia McKuras (USA) hersede os gennem en kategorisering (offer eller slyngel) af samtlige væsentlige kvindefigurer.

Dagen efter blev Meiringen (gen)besøgt: Ved Sherlock Holmes-museet i den lille engelske kirke, hvor den permanente udstilling i museet netop er udvidet til dobbelt størrelse, blev vi budt velkommen af repræsentanter for byen, der også fortalte lidt om, hvordan de i højere grad arbejder på at promovere byen gennem Sherlock Holmes. "Åh nej," kan man tænke, "det bliver så turistet og plat." Men på den anden side, så kan det jo få endnu flere til at interessere sig for Holmes.

Naturligvis skulle vi også besøge Reichenbach-vandfaldet, og vi kørte op med den gamle, charmerende kabelvogn i træ fra slutningen af 1800-tallet.

Michael Meer fra The Reichenbach Irregulars havde arrangeret et potpourri af udklip fra radiodramatiseringer af The Final Problem. Præcis den scene, hvor Holmes og Watson står ved kanten og taler om det imponerende syn. Det var vildt sjovt at høre de forskellige udgaver, i nogle

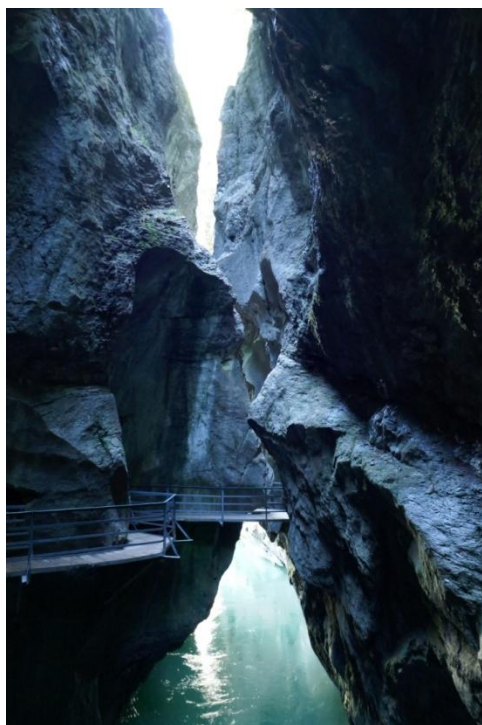

versioner lød vandfaldet som altædende vandmasser, i andre nærmest bare som en vandkande, der tømtes på fliserne! (Jeg vil til enhver tid anbefale 221 BBC fra netop BBC - intet matcher den produktion). Det var rigtig godt lavet og meget stem-

ningsfyldt med brølet af det rigtige vandfald i baggrunden og støvsprøjt i ansigtet.

Efter en hyggelig frokost på restaurant Twirgi, der ligger længere oppe langs vandfaldet, tilbragte deltagerne resten af eftermiddagen på egen hånd i byen. For mit vedkommende blev den en tur gennem Aareschlucht, som også må være et must, hvis man kommer på de kanter.

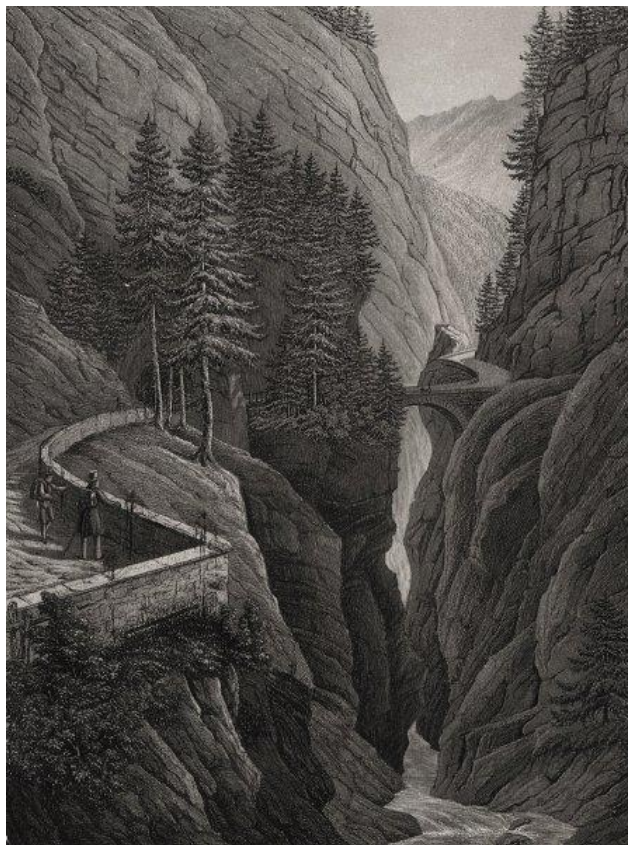
Har man sagt Schweiz, har man også sagt smeltet ost, og på traditionel manér blev en håndfuld store halve oste sat under grillen til aftenens raclette menu - Valais Platter - bestående af charcuterie, smeltet ost og et enkelt salatblad - vist mest for syns skyld. Undervejs diverte-rede Richard Olken (USA) med nye perspektiver på "Irene and Sherlock."

Under hele konferencen blev vi fulgt af et lille filmhold fra det nationale schweiziske tv (italiensktalende del) bestående af Brigitte Latella, der selv er sherlockianer, og hendes kamera- og lydmand Alain. Deres arbejde resulterede i et par radio- og et fjernsynsindslag. De kan ses og høres på efterfølgende web-adresse, og selvom man ikke lige er skarp

til italiensk, kan man sagtens få noget ud af de gode billeder: <https://www.rsi.ch/g/11944661>

Næste morgen fortsatte såvel det skønne vejr som foredragsrækken: Jon Lellenberg (USA) præsenterede et indsigtfuldt studie i Schweiz' bidrag inden for moderne spionnetværk, naturligvis med referencer til Holmes. Marsha Pollak (USA) gav med filmklip en antologi over Moriartyfortolkninger på TV gennem årene. Michael Meer fortalte om den schweiziske detektivfortællings fremkomst og udvikling. Og endelig afrundede Bryan Stone (Schweiz) med en historisk introduktion til vores næste bestemmelsessted, Splügen, som befinder sig på den antikke Via Mala-rute, der før de moderne tunneller var en vigtig, men - på grund af topografien - ekstremt farlig handels- og postrute. Billedet viser udfordringerne i gamle dage. I dag er det en attraktiv vandrerute.

Herefter gik turen med bus 3½ time gennem alpelandet over Brünig-passet, langs Vierwaldstättersee og Walensee til Splügen, som - i modsætning til Meiringen - ikke før har dannet ramme om et sherlockiansk arrangement. Splügen kender vi fra "The Illustrious Client," hvor vi får at vide, at Baron Gruner, der står for at skulle giftes med Violet de Merville, højst sandsynligt har skilt sig af med sin forrige kone her. Temaet for de kommende dage er da også netop denne historie og særligt bemeldte baron.

Vi indlogeredes i Hotel Bodenhau's 300 år gamle bygninger, der takket være omfattende men nænsom renovering fremstod med originale murværk og smukt interiør. Vi blev budt velkommen i vinkælderen af hotellets ejer med en lille fortælling om hotellets historie.

Om aftenen så vi klip fra forskellige (der er ikke så mange) film/tv-udgaver af "The Illustrious Client" og endte med at se hele tv-episoden fra 1965 med Douglas Wilmer som Holmes og Peter Wyndgarde som en meget overbevisende

Baron Gruner. Ser man bort fra en række klichéer og – formentlig utilsigtede – anakronismer, er det faktisk en ret god filmatisering.

Landsbyens dagsrytme følger køernes, så samtlige deltagere var lysvågne kl. 7, da alle købjælderne bimlede under halsen på kvæget, der på rad og række traskede op til bjergskråningernes friske græs.

Straks efter vores egen morgenmad fortsatte præsentationerne: Guy Marriott (Storbritannien) gav sit bud på "what happened at Prague" og Marina Stajic benyttede sin professionelle baggrund som retsmediciner til en ned-i-detajen-illustreret redegørelse for det stærkt ætsende vitriol, hvordan det blev benyttet som våben (i datiden som oftest af kvinder) samt eksempler på, hvordan resultatet materialiserede sig på den menneskelige krop! Mitch Higurashi (Japan) gav en lektion i japansk og kinesisk keramik og forklarede, hvorfor Watson virkelig ikke havde gjort sit forarbejde til mødet med Baron Gruner særlig godt. Cathrine Cook (Storbritannien) afsluttede med et indlæg om en Dion Bourcicault, skuespiller, der kunne have været en prototype på Gruner.

Programmet var stramt, og snart gik det videre med "a hired special" – ikke et tog, men en charmerende gammel postbus fra en tid (begyndelsen af 80'erne) med askebægre og ingen sikkerhedsseler. Da jeg så ruten, vi skulle køre op ad for at nå Splügel-passet, håbede jeg til gengæld, at bremserne var af nyere dato. Hårnålesvingene var så skarpe, at bussen ikke kunne komme rundt i ét hug, men hver gang måtte bakke lidt, før næsen fik vendt de 180 grader rundt.

Splügel-passet ligger i over 2000 meters højde, så der var stadig sne. Det er samtidig grænsen til Italien. På Holmes' tid var det faktisk en del af Østrig og dermed Gruners hjemland.

Der var altså lidt litterært vingesus over at stå der og skue ud over sneklædte tinder – også selv om det er et sted, der

kun indirekte optræder i Conanen. Vi havde frokostpakker med, som blev indtaget under åben himmel i Montespluga, den første lille flække på den italienske side.

Herefter gik turen tilbage over passet, nu ned ad de skrækkelige hårnålesving med et lille stop på en lokalitet, der egnede sig meget vel til "et uheld."

Tilbage i Splügen besøgte vi det lokale museum, der nok var lillebitte, men

vældig spændende, for det fortalte i billeder og genstande, hvordan livet og interaktion med omverdenen var foregået på Holmes' tid. Med aftenens middag afsluttedes konferencens program.

Næste morgen tidlig spredtes de fleste i forskellig retning med bus, bil og tog. Forinden nåede fire af de stiftende medlemmer af "The Elusive Bicyclist" lige at samles til et foto – Marcus, Catherine, Richard og undertegnede. Det ganske lille sherlockianske selskab stiftede vi over en frokost i New York City i 2003. Vi har ikke været sammen i mellemtiden, men tid er som bekendt uden betydning i et univers, "where it is always eighteen-ninetyfive." Og apropos – man kan nok ikke se det, men på stenbassinet, vi sidder på, er der med store tal udhugget årstallet: 1895!

Tak til arrangørerne Marcus Geisser og Michal Meer samt til Richard Olken og Hiroko Nakashima for enkelte billeder.

Hytten på Dartmoor – et arkæologisk gerningssted

Af Siri Olsen

Hvad har da Sherlock Holmes med arkæologi at gøre? For det første en høj lighedsgrad mellem arkæologisk og kriminologisk deduktion – en arkæologisk udgravning er trods alt intet andet end en metodologisk gennemgang af et gerningssted med flere hundrede eller endog flere tusind års forsinkelse. For det andet kan nævnes Conan Doyles egen særdeles veludviklede interesse for den arkæologiske verden. Nok mest kendt er hans engagement i kontroversen omkring "fundet" af det såkaldte Piltown-menneske i 1912, der i dag huskes som alle tiders største arkæologiske fupnummer.

I denne omgang vil jeg dog holde mig til en langt mere tekstnær afdeling af diskussionen omkring Holmes og arkæologien og stille skarpt på den forhistoriske stenhytte, der for en tid tjener som Mesterens bolig på heden i Dartmoor i den kendteste af alle Holmes-historier, *The Hound of the Baskervilles*. De arkæologiske fund, der har haft indflydelse på Conan Doyles beskrivelse af hytten og landskabet, er nemlig et ganske interessant studie i sig selv.

Mesterens hytte

Hvis vi skal forsøge at nå frem til den arkæologiske baggrund for hytten, må vi først og fremmest gøre os klart, hvad vi ved om denne hytte. For det første må det understreges, at hytten ikke står alene. Heden er flere steder dækket af "gray circular rings of stone", resterne efter hytter opført af "Neolithic man" engang i den fjerne fortid. Ifølge Stapleton er det endda stadig muligt at se ildsteder, siddepladser og sovepladser indenfor. Om den specifikke konstruktion, der benyttes af Holmes, har Watson dette at sige: "... down beneath me in a cleft of the hills there was a circle of the old stone huts, and in the middle of them there was one which retained sufficient roof to act as a screen against the weather." Som de andre har også denne hytte et usædvanligt velbevaret møblement. Holmes sover eksempelvis på en briks af sten, som Watson også antager har været en seng i forhistorisk tid: "Some blankets rolled in a waterproof lay upon that very stone slab upon which Neolithic man had once slumbered."

Altså kan vi danne os et billede af et landskab dækket af store sten organiseret i cirkler. Nogle af disse stencirkler har

stadig en form for dække; man må gå ud fra, at der her er tale om en eller flere sten balanceret ovenpå de andre. Inden i flere af stencirklerne er der desuden store sten, der antages at have fungeret som sovebriks, siddeplads, ildsted osv. i konstruktionens brugstid.

Er det da muligt ud fra denne beskrivelse at sætte nogle arkæologiske begreber på disse monumenter? Er det muligt at gennemskue hvilke typer af forhistoriske konstruktioner, der har inspireret Conan Doyle? Er det måske endda muligt at sætte et mere arkæologisk klingende navn end "stone hut" på mesterdetektivens residens?

Dartmoor – hjemsted for familieforbandede og andre gamle ting

Først og fremmest må det siges, at Dartmoors hede vitterligt er dækket af store, forhistoriske stenkonstruktioner. Store dele af Nordeuropa er tæt besat med sten rejst i forhistorisk tid, men de forhistoriske mindesmærker på Dartmoor er talrige og spektakulære nok til at være et decideret trækplaster. Man kan tage på *Prehistoric Dartmoor Walks* og læse bøger som *A Guide to the Archaeology of Dartmoor* og *Prehistoric Dartmoor*. I alt kendes omkring 76 stenrækker og 14 stencirkler på Dartmoor foruden et stort antal såkaldte menhirs, der er fritstående oprejste sten. (Menhirs er kendt på dansk som bautasten, selvom de ikke har så meget med Asterix at gøre, som de fleste går og tror). Desuden er Dartmoor hjemsted for omkring 5000 "hut circles" – cirkulære fordybninger, nogle gange omgivet af en lav vold af sten. Beskrivelsen af et landskab dækket af store sten, flere af dem

arrangeret i cirkler, er således fuldstændig sandfærdig.

Det mest nærliggende er vel derfor at se på, om Holmes' hytte kan stemme overens med en af de former for forhistoriske monumenter, der faktisk findes på heden i Dartmoor.

Bronzealderhytter og neolitiske gravmonumenter

Umiddelbart findes den tætteste sproglige parallel i de såkaldte "hut circles", men ved nærmere eftersyn forekommer det usandsynligt, at det er disse konstruktioner, der refereres til.

Før det første er dateringen forkert. Ifølge Watson er de famøse hytter bygget af "Neolithic man". Neolitikum, også kendt som bondestenalderen, er den sidste fase i stenalderen, kendetegnet ved introduktionen af det første landbrug sideløbende med en fortsat brug af sten som det primære materiale til redskaber, våben osv. I Storbritannien dækker neolitikum perioden ca. 4000-2500 f.Kr. Dartmoors "hut circles" er dog ikke neolitiske. Derimod stammer de fra den næste periode, bronzealderen, der, som navnet antyder, er kendetegnet af introduktionen af det første metal, bronzen. Langt størstedelen af Dartmoors "hut circles" stammer endda fra den sene del af bronzealderen omkring 1300 f.Kr. - mere end 1000 år efter neolitikum.

Denne dateringsmæssige fejltagelse kunne være just det - en fejltagelse. Før opfindelsen af kulstof-14-metoden i 1950'erne var det umuligt at foretage absolutte dateringer, så i mange tilfælde måtte man nøjes med en relativ datering (ældre end A, yngre end B). Bygningsværker er desuden notorisk svære at datere præcist, fordi man ofte mangler daterbare fund i klar relation til konstruktionen. Der kan således være tale om en simpel dateringsfejl.

Men også konstruktionsmæssige detaljer taler imod at Holmes' "stone hut" og Dartmoors "hut circles" skulle være ét og samme fænomen, herunder først og fremmest tagkonstruktionen. Watson beskriver klart og tydeligt at Holmes' hytte har et delvist bevaret tag. Ethvert tag, der kan holde 3.000-4.000 år, må være af sten. Men Dartmoors "hut circles" er ikke hytter af sten. De har kun en lav, omgivende stenvold, der har skullet fungere som fundament for vægge og tage af for længst bortrådnede træ. De små stenvolde ville ikke yde Holmes meget beskyttelse mod vind og vejr i slutningen af 1800-tallet, og hytterne fremstår i dag snarere som lave indhegninger end som noget, der kunne tjene som menneskelige boliger i længere tid af gangen.

Vi leder altså efter en konstruktion på Dartmoor, der er lidt mere solidt opført end "hut circles" og gerne neolitisk af datering. Dette leder tanken hen på de to hyppigste former for neoliti-

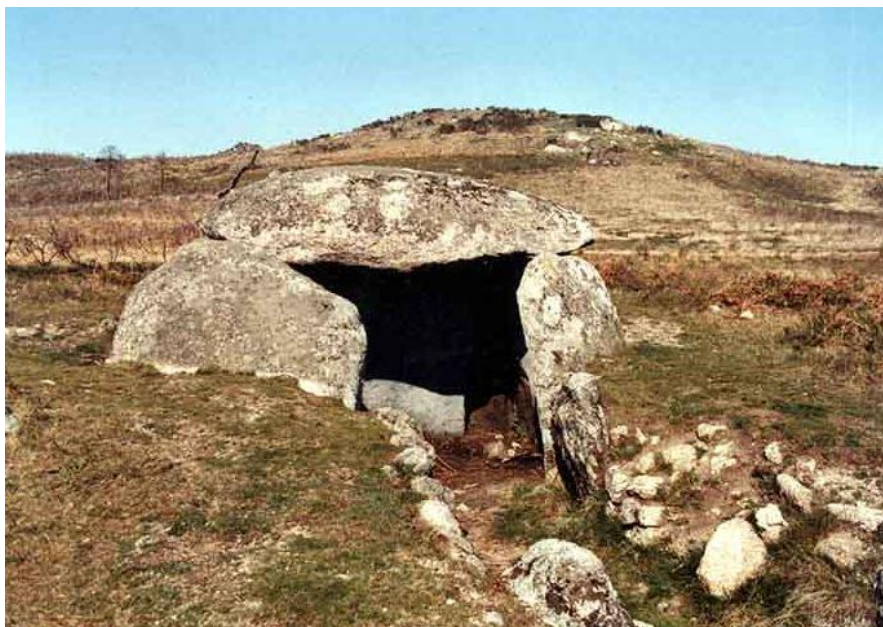
ske stenkonstruktioner, også kendt som megalitmonumenter: dysser og jættestuer. I sin mest enkle form består en dysse af fire store sten (bæresten), der er sat sammen så de danner et aflangt, firkantet rum (kammeret), som er dækket af en større sten (dækstenen). Dysserne er i reglen opført under høje af tørv og jord, men de kan også optræde uden høj, sådan som det ses ude på heden i Dartmoor. Der er fortsat debat om, om nogle dysser blev opført uden høj, eller om alle dysser oprindeligt har haft en høj, der så i nogle

tilfælde er gået tabt i tidens løb. På et tidspunkt begynder dysserne at få en lille gang, der leder ind til kammeret. Denne gang bliver gradvist længere og længere, indtil den til sidst rammer foden af højen og dermed får adgang til det fri. På dette tidspunkt er dyssen blevet til en jættestue.

Disse megalitmonumenter har en hel del tilfælles med Holmes' hytte og de omgivende "gray circular rings of stone". Megalitmonumenter er ganske vist sjældent runde, men stenene er placeret med så stor præcision, at væggene slutter relativt tæt om det indvendige kammer og dermed vitterlig skaber et lukket rum, der ofte kan fremstå som en form for ring. Mange dysser og jættestuer har desuden bevarede dæksten og dermed et helt eller delvist bevaret tag. Og dateringen passer også - dysser og jættestuer hører neolitikum til.

Størrelsen taget i betragtning - Holmes er i stand til at bebo stedet med flere ejendele og endda invitere Watson indenfor - synes det mest sandsynligt, at der er tale om en jættestue. Dysser har generelt dårligt plads, til at en enkelt person kan klemme sig indenfor, og er bestemt ikke store nok til længere tids beboelse. Dog er der ingen indikation af, at Holmes' jættestue skulle have en gang ved indgangspartiet. Dette behøver dog ikke at diskvalificere jættestuen som potentiel kandidat. Den mest sandsynlige forklaring på den manglende gang er, at stenene, der engang har udgjort gangen, er blevet fjernet i tidens løb for at blive brugt til husfundamenter, hegnsforløb m.m., som det er hændt for så mange andre jættestuer.

Ved hjælp af lidt sherlockiansk deduktion er vi dermed nået frem til, at området omkring Baskerville Hall synes at være et landskab med adskillige neolitiske dysser og jættestuer,

for størstedelens vedkommende uden bevarede høje. Desuden kan vi se detektivens midlertidige adresse for os som en jættestue af middelstor størrelse uden hverken høj eller bevaret gang. At dømme efter Watsons beskrivelser af "the gaping roof" og "one which retained sufficient roof to act as a screen against the weather" må tagkon-

struktionen, både på detektivens hytte og på resten af anlæggene, være i en dybt påklagelig forfatning - hvilket dog stadig er bedre end det for længst bortrådnede tag på bronzealderens "hut circles". En plausibel forklaring på den ringe bevaringsgrad er, at de gode beboere på Dartmoor igennem århundrederne har fjernet andet og mere end blot sommerfugle fra heden.

Der er dog også et betydeligt problem forbundet med at identificere Holmes' hytte som en jættestue. For nok er

Dartmoor rigtig nok overstrøet med neolitiske bygningsværker, der minder en hel del om den neolitiske "hytte", som Holmes bebor - men nogen egentlig hytte, det har der aldrig været tale om!

Neolitikums megalitmonumenter, hvad enten der er tale om Stonehenge eller de noget mere beskedne dysser og jættestuer, har så vidt vides aldrig tjent som boliger. Ligesom bronzealderens memesker har "Neolithic Man" først og fremmest beboet huse af træ, mens megalitkonstruktionerne primært har været benyttet som gravmonumenter og samlingspladser til særlige lejligheder. Så hvor bronzealderens "hut circles" vitterlig har været "huts", altså hytter, så har de neolitiske megalitmonumenter haft en helt anden funktion.

Der forekommer altså en vis sandsynlighed for, at Sherlock Holmes har fordrevet tiden på heden i et gravkammer - hvad man så end synes om den tanke!

Dartmoor i Skotland?

Megalitmonumenternes funktion som gravkamre og ceremonielle samlingspladser var allerede kendt i slutningen af 1800-tallet. Det kan derfor undre, at Conan Doyle lige på dette punkt enten ikke har været tilstrækkelig velinformeret eller har valgt ikke at følge den videnskabelige sandfærdighed.

Måske er forklaringen den, at Conan Doyle gjorde brug af den kunstneriske frihed og simpelthen forbandt bronzealderens "hut circles" og neolitikums megalitmonumenter i én konstruktion.

Han kan dog også have ladet sig inspirere af et helt sensationelt fund gjort på Orkneyøerne i 1850: *Skara Brae*. Skara Brae er formentlig det tætteste, man kommer på en egentlig neolitisk landsby i Nordeuropa. På stedet er fundet i alt otte velbevarede huse

fra perioden ca. 3100-2500 f.Kr. Lokaliteten er også kendt som "Skotlands Pompeii" grundet den helt exceptionelle bevaringsgrad, der tillader arkæologer at se ikke bare selve huskonstruktionerne, men også en stor del af den indre indretning - præcis som Stapleton påstår, det er muligt at gøre på Dartmoor, og præcis som Dr. Watson oplever det, da han første gang træder ind. Og som på Dartmoor har Skara Brae været beboet, der er altså tale om egentlige hytter.

Skara Brae var kun blevet delvist og ikke professionelt udgravet på Sherlocks tid, og der var en hel del debat om dateringen, men det kan ikke nægtes, at disse neolitiske hytter og dem på Dartmoor har en hel del tilfælles.

Til slut er vi således nået frem til, at mesterens såkaldte hytte på heden i Dartmoor er en sand blandingskonstruktion. Opbygningen lader til at være inspireret af de neolitiske dysser og jættestuer i skøn forening med bronzealderens "hut circles", der begge ganske rigtigt kan findes på heden i

Dartmoor. Interiøret bærer derimod præg af inspiration fra Skara Brae-hytterne.

Helvedeshunden i tågedisen

Det er dog her jeg som arkæolog må tage et skridt tilbage og lade min entusiasme for Sherlock Holmes tage over fra min videnskabelige stolthed.

For nok er "de neolitiske hytter" på Dartmoor et blandingsprodukt af adskillige lokaliteter, konstruktioner og funktioner. Men for det første er den videnskabelige dybde og information bag beskrivelserne langt højere, end hvad man kunne forvente af en ikke-faglært som Conan Doyle, i særdeleshed en ikke-faglært skrivende i arkæologiens spæde fødsel før sådanne videnskabelige jordskred som fastlagte udgravningsstandarder og kulstof-14-datering. Og for det andet må man passe på ikke at ignorere *meningen* med brugen af arkæologiske elementer i en pedantisk gennemgang af forhistorisk korrekthed og byggeteknik.

Meningen med brugen af de arkæologiske elementer ligger i stemningen. Billedet af Dartmoors hede, dækket af mystiske stenkonstruktioner bygget af for længst afdøde personer i en fjern, halvt forsvunden fortid, er en perfekt baggrund for den dramatiske, gotisk-inspirerede *The Hound of the Baskervilles*, der netop leger med ideen om det uciviliserede, det ukendte, det fortidige (hvad enten fortiden ligger 250 eller 2500 år tilbage), det mystiske og det uforklar-

lige. Baskervilles hund, en dømmisk og dødbringende familieforbandelse fra 1600-tallet i form af en kulsort hund med glødende øjne, hører på en måde hjemme i et landskab af forrevne klipper, forræderiske sumpområder og ældgamle stenkonstruktioner rejst af vore forfædre i en

dunkel fortid. Holmes ville nok være enig med arkæologerne i, at de små detaljer er det, der gør hele udslaget. Dog vil jeg vove den påstand, at brugen af arkæologien som en stemningsfuld kulisse til historien er værdifuld nok i sig selv.

Conan Doyle er intet hvis ikke en mester i intrige og stemning, og få steder kommer dette talent bedre til udtryk end i brugen af de forhistoriske megalitmonumenter indhylet i metaforisk såvel som faktuel tåge på heden i Dartmoor.

Henvisninger:

- Conan Doyle, A. (1902). *The Hound of the Baskervilles*.
- Hansen, S. (1993). *Jættestuer i Danmark. Konstruktion og restaurering*.
- Kaul, F. (1998). *Europas dysser og jættestuer*.
- Lethbridge, W. D. (2015). *Discover Prehistoric Dartmoor*.
- Ritchie, A. (1995). *Prehistoric Orkney*.
- Vandkilde, H. (2007). *Culture and Change in Central European Prehistory. 6th to 1st millennium BC*.

Mit første møde med Sherlock Holmes

Af Paw Krogsbæk Mathiasen

Takket være Wangels og Brett blev jeg sporet ind på den rette lære. Mit første møde med Sherlock Holmes skete – som det er hændt for så mange – på en af kongerigets mange kulturbærere, Nyborg Folkebibliotek. Det skete lidt ved et tilfælde, for jeg havde som ung læser fået fært af *Allred Hitchcock og de tre detektiver* (læs Christians Monggaards fremragende og stærkt bevægende analyse af denne bogserie i *Sherlockiana* nr 3-4, 2018) på biblioteket. Da jeg skulle tilbage for at låne flere bind i samme serie og til min ærgrelse konstaterede, at alle var udlånt, henviste bibliotekaren mig til ... *Baskervilles hund*, et værk med evige spor i min fantasi, der var til fals for alle former for indbildninger – Conan Doyles inklusive!

Tidsportrættet, personkarakteristikkerne, iagttagelserne, de sensationelt intelligente opklaringer, der så alligevel syntes som fast indarbejdede logiske rutiner hos mesteren, alle disse narrative detaljer, der giver enhver god fortælling fylde,

te omdømme (f.eks. sælges den samlet via landets antikvarier til et rimeligt overkommeligt beløb, hvilket vel siger noget om dens værdi og status ...) til trods blev den dog, i betragtning af, at det fra forlagets side sandsynligvis blev betragtet som en triviallitterær produktion, leveret med efter den tids standard noget så luksuriøst som smudsomslag. Endvidere udgør samlingen faktisk hele Conanens fire romaner og 56 noveller, så jeg vil skønne, at den dengang var et fint sted at begynde i mangel af bedre.

Men, altså, det var Wangels udgaver, jeg havde, og det er generelt et forlag, jeg med min store veneration for trivi i alle dens afskygninger inden for litteratur, tegneserier og film har stor respekt for (ikke mindst i betragtning af, at forlaget formåede at få masserne til at læse!), hvorfor Holmes-serien lå fint til dets udgivelsesprofil, der bestod af lige dele kærlighed til den gode fortælling og bred læserappel. 1942-64 var selv samme forlag udgiver af 81 bind af de berømte – eller berygtede? – Jan-bøger (dem med de rød-hvide striber på omslaget) om en snusformuflig dansk junior-Sherlock skrevet af Knud Meister og Carlo Andersen, og samme forlag udsendte desuden fra 1943 og 21 år frem 58 Puk-bøger skrevet af Lisbeth Werner (ja, rigtig gættet, et pseudonym for Knud Meister og Carlo Andersen!).

Næste fascination kom fra tv, og det var Jeremy Brett i rollen som mesterdetektiven. Bretts kølige, anæmiske, aristokratiske positur konkretiserede for mig den figur, jeg

var nok ikke noget, en ung knægt var opmærksom på, det var ganske enkelt og i særlig grad Baskerville-fortællingens mystik, der tiltrak og gav hunger efter mere.

Senere – henflyttet til hovedstaden men dog stadig i de formative år – var *Den komplette Sherlock Holmes Udgave* omkring og vende i det private bibliotek, men ved de utallige flytninger, der skete fra den ene alt for lille lejlighed til den anden, gik samlingen tabt, og ved nærmere eftertanke er jeg bange for, at den blev afhændet til en ekskæreste ved en bodeling. Denne pinlige bekendelse må blive mellem os!

Men den samlede udgave på 12 bøger var den, som Martins Forlag udsendte 1976-77, og som senere udkom i nye oplag fra Wangels Forlag. Kollektionen er måske ikke så velanset, men dog kendetegnet af et dengang signifikant halvkikset forsidedesign – i dag vil mange sikkert synes, det er retro cool! – med en typografi sikkert i et forsøg på at ramme Sherlock Holmes' tid, og med illustrationer, der illuderer at være udført i samme periode. Bogseriens suspek-

forestillede mig fra bøgerne. Som alle læsere af dette organ begribeligvis er bekendt med, indspillede Brett i en periode på ti år 41 episoder, og i et interview udtalte han, at "Holmes is the hardest part I have ever played – harder than Hamlet or Macbeth"! Måske tog rollen så hårdt på ham, for desværre døde han kun 61 år gammel i 1995, året efter han havde indspillet sidste Holmes-episode. Til trods for, at mange er tilfredse med Benedict Cumberbatch, Basil Rathbone og William Gilette, er Jeremy Bretts Sherlock *min* Holmes på skærmen!

Sagen om The Case-Book

Af Palle Schantz Lauridsen

Vi ved det jo alle sammen godt: Fortællingerne fra *The Case-Book of Sherlock Holmes* udkom først på dansk i udgaven fra Martins Forlag i begyndelsen af 1950'erne. Ja, bortset fra, at Ivar Gudme havde inkluderet to af fortællingerne, "Thor Broen" og "De tre Garrideb'er" i Gyldendal-udgaven fra 1944.

Men som så meget andet, vi jo godt ved alle sammen, er det ikke rigtigt. Fejlen er, at vi tror, at noget først er udkommet, når det foreligger i bogform: De gamle bøger kan vi finde på bibliotekerne og i antikvarierne og på vores hylder med sherlockiansk litteratur. De gamle aviser er for længst blevet brugt til at pakke fisk ind i. De fleste af fortællingerne fra *The Case-Book* udkom ikke desto mindre i danske aviser i 1920'erne.

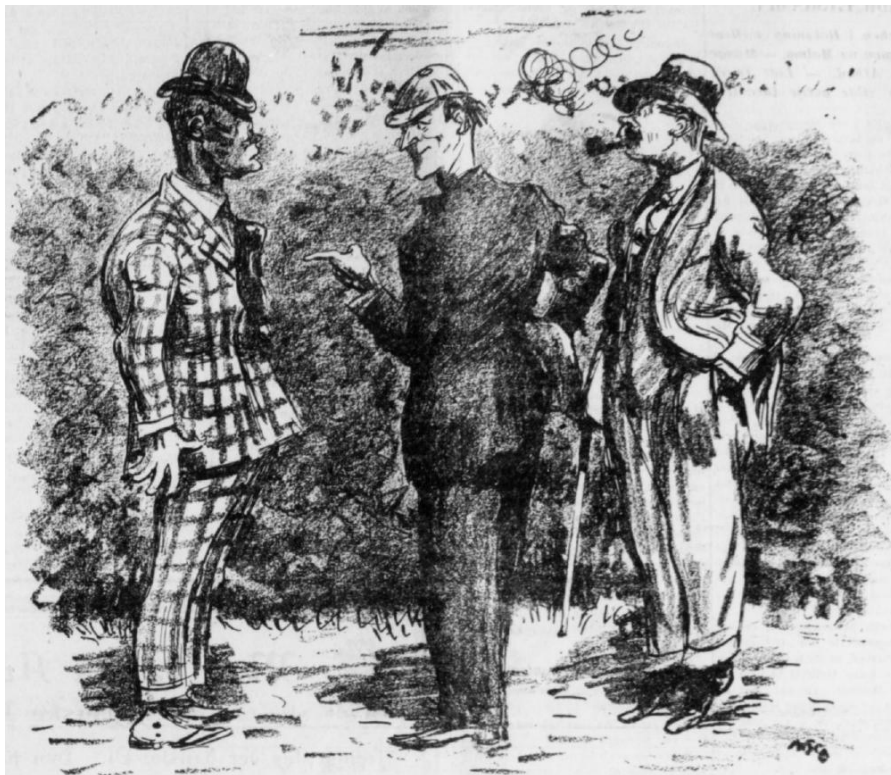
Sidste sommer sad jeg en dag i Møstings Hus ved Frederiksberg Have. I stuuetagen er der skiftende udstillinger, men på 1. salen holder administrationen for Frederiksberg Museerne til. Det var der på 1. salen, jeg sad. Museumsinspektør Nikolaj Brandt fra Storm P. Museet havde fundet museets materiale om Sherlock Holmes frem. Jeg var den dag især interesseret i Storm P. og Sherlock Holmes Selskabet og sad og bladrede i hans scrapbøger fra slutningen af 1940'erne. En artikel fra et tidsskrift med et særpræget navn fangede min opmærksomhed. Tidsskriftet hed *Philobiblon* (det, fandt jeg senere ud af, betyder "Bogelskeren"), artiklen hed "Sherlock Holmes - En Englænder der erobrede Verden", og forfatteren hed A.D. Henriksen.

Et par sider inde i artiklen opregner A.D. Henriksen, hvor mange Holmes-bøger, der findes på dansk. Han konstaterer til slut, at "den sidste - *The Case Book* - mærkeligt nok ikke findes hverken på Dansk eller Norsk" (Henriksen 1946: 66). Det vidste jeg jo godt; men så kom overraskelsen: "en Del af Bogens historier har dog været trykt i Berlingske Søndags-Magasin, da de fremkom sidst i Tyverne." (op.cit.).

Hvad? Havde historierne fra *The Case-Book* været oversat til dansk, da de fremkom? Selvfølgelig havde de det. Det var jo A.D. Henriksen, der skrev det! Den A.D. Henriksen, der forgæves skulle søge om optagelse i Sherlock Holmes Selskabet i København, og som siden var drivkraften i dannelsen af Sherlock Holmes Klubben i Danmark.

*At Henriksen søgte optagelse i Sherlock Holmes Selskabet i København fremgår af en række breve fra selskabets sekretær, Jørgen Cold (Storm P. Museet). 11.6.1949 skriver han til Henriksen: "Jeg er tilbøjelig til at tro, at der ingen stemning er for en Udvidelse af Selskabets Rammer, endsige Optagelse af noget tolvte Medlem [i stedet for Storm P., der var død tidligere på året] foreløbig." Han lader derfor Henriksen være "frit stillet overfor Spørgsmaalet om

Oven på A.D.'s oplysning var kun ét at gøre - afsted til Det kongelige Bibliotek og ind på avisdatabasen *Mediestream*. Og ganske rigtigt. Der var adskillige af historierne fra *The Case-Book*. Faktisk fandt jeg 10 af de 12 historier. Kun "The Mazarin Stone" og "The Sussex Vampire" manglede. Strengt taget fandt jeg heller ikke "De tre Herrer Garrideb" og "Den fornemme Klient", for de søndagstillæg, de var trykt

i, var ikke med i arkivet. Men der var henvisninger til, at de to historier var blevet udgivet i *Berlingske Aftenavis* i juni 1925.

De ferslewske blade *Nationaltidende*, *Dagens Nyheder* og *Dagbladet* bragte som de første danske aviser en af disse 20'er-fortællinger i et fælles søndagstillæg. Med "Eneret for Danmark" (17.4.1922) trykte de i tillægget "Søndag" fortællingen om Thor Bridge under titlen "Hvem dræbte hende?". Første del blev bragt 2. påskedag, mens resten blev trykt den følgende søndag. Året efter bragte *B.T.* hele "Den krybende mand" på én gang i sit søndagstillæg (27.5.1923).

Herefter tog *Berlingske Tidende* over. Morgenudgaven bragte over en række søndage i juni 1925 først "De tre Herrer Garrideb" og dernæst "Den fornemme Klient". Det

en ny Sherlock Holmes Forening". Henriksen synes at stå ved sit ønske om at blive medlem af selskabet, for 16.3.1950 sender Cold et brev til medlemmerne, hvor han beder dem tage stilling til Henriksens ønske om optagelse. Han gør samtidig opmærksom på, at der er absolut veto, dvs. at blot et enkelt medlem nedlægger veto, kan et forslag ikke gennemføres. Ugen efter indkalder Cold til møde i selskabet. Dagsordenens punkt 2 er "Forslag om nyt Medlem" med tilføjelsen "Veto er nedlagt mod Forfatteren A.D. Henriksen". I december samme år var der stiftende møde i Sherlock Holmes Klubben i Danmark.

skete et halvt års tid efter, at de havde været bragt i *The Strand Magazine*.

Endelig bragte *Berlingske Aften* fra oktober 1926 til april 1927 de sidste seks af Conan Doyles Holmes-fortællinger. Morgenavisen gjorde i en notits opmærksom på, at "Berlingske Tidende har erhvervet Retten til Offentliggørelse af disse nye Sherlock Holmes-Historier" (15.10.1926), som alle udkom kun ganske få uger efter deres engelske førsteudgivelse i *The Strand Magazine*.

Da Holmes brød igennem i de danske avisers føljetoner 20-30 år tidligere, var fortællingerne i den almindelige stemning af lovligt pirateri blevet bragt som almindelige føljetoner - typisk i aviser med et folkeligt læsergrundlag. Selvom det skete, var det dengang sjældent, at aviserne i fx en redaktionel notits, ved hjælp af en markant opsætning eller lignende havde gjort opmærksomt på, at man nu kunne læse en Holmes-fortælling i føljetonen. Dét var anderledes i 20'erne.

Her gjorde man opmærksom på, at man havde "En ny Scherlock [!] Holmes-Fortælling", som der stod i det fælles søndagstillæg til *Nationaltidende*, *Dagens Nyheder* og *Dagbladet* (17.4.1922), "En ny Sherlock Holmes-Historie", skrev *Berlingske Aftenavis* i flere tilfælde med store typer i hele avisens bredde (16.10.1926; 13.11.1926; 8.1.1927, 5.2.1927, 2.4.1927), men også varianten "Ny Fortælling af Conan Doyle" (4.12.1926) dukkede op i avisens spalter. Ingen læsere kunne være i tvivl om, at både Sherlock Holmes og Conan Doyle var navne, man burde kende. Og heller ingen kunne være i tvivl om, at den avis, der bragte de enkelte fortællinger, gjorde det som en eksklusiv service for sine læsere - og på lovens grund: Man havde sikret sig retighederne - enerettighederne.

At Holmes nu blev opfattet som 'finere' end tidligere, fremgik også den grafiske opsætning, 20'er-udgivelserne fik. Datidens aviser havde deres daglige 'evighedsføljetoner', der blev trykt nederst på siderne, typisk uden illustrationer, sådan som aviserne også havde trykt Holmes i årene lige før og efter århundredeskiftet. Men i 20'erne blev Holmes-fortællingerne ikke behandlet som almindelige føljetoner. Et par af dem kunne læses i deres fulde længde i samme avis, men de fleste blev trykt over to eller tre uger med afsnit én gang om ugen. De blev sat flot op på illustrerede helsides opslag. De to tidligste fortællinger bragte de illustrationer hhv. A. Gilbert og Howard K. Elcock havde lavet til *The Strand* - "de originale engelske Tegninger", som de ferslewske blade noterede. De sidste otte fortællinger - dem, der kom i *Berlingske Tidende* og i *Berlingske Aftenavis* - var illustreret af danske bladtegnere. Børge Biilmann Petersen illustrerede "De tre Herrer Garrideb", "Den fornemme Klient" og "De tre Gavle" (se forrige side), mens Kaj L. Olsen stod for resten (se denne side). Biilmann Petersens rektangulære tegninger havde et anstrøg af humor, mens Olsens var mere alvorfyldte og brød billedrammen, så satsen måtte ombrydes rundt om tegningerne - med smukt opsatte sider til følge.

Aviserne fortæller ikke, hvem oversætterne var, men sammenligner man fx oversættelsen af *Thor Bridge* med Ivar Gudmes oversættelse fra 1944-udgaven og Kay Nielsens fra Martins senere udgave, kan man i det mindste konstatere, at 20'er-oversættelsen ikke har været brugt igen.

De aviser, der trykte Holmes i 20'erne, var politisk set konservative. Det gjaldt de ferslewske blade, og det gjaldt bladene fra Det Berlingske Hus. *B.T.* havde en mere folkelig læserkreds, men ellers var alle de aviser, der bragte Holmes-fortællinger i perioden, rettet mod middelklassen (*Dagens Nyheder*, *Dagbladet*), den øvre middelklasse (*Berlingske Tidende* og *Berlingske Aftenavis*) eller mod borgerskabet (*Nationaltidende*) (Søllinge og Thomsen 1991). Ingen af aviserne i Det Berlingske Hus havde tidligere udgivet Holmes-fortællinger, men i 20'erne blev det ikke desto mindre tre aviser herfra, der lånte spalteplads til Conan Doyle.

Man kan på den baggrund se sagen om avisoversættelserne af *The Case-Book* som et skridt på vejen mod den intellektualisering af Holmes-interessen, der skulle blive en central tendens i den danske Holmes-læsning 15-20 år senere, hvor der blev skrevet kronikker om Holmes, hvor nye Holmes-udgaver fik lange forord, og hvor veluddannede mænd dannede klubber, hvor Holmes skulle studeres. 🐾

Litteratur

- Henriksen, A.D. (1946). "Sherlock Holmes - En Englænder der erobrede Verden". I *Philobiblon - Nordisk Tidsskrift for Bibliofili, Exlibris og Bogkunst*. 1945-1947. Bind I. København: N.C. Roms Forlag.
- Søllinge, J. og N. Thomsen (1991). *De danske aviser 1634-1989*. Bind 3. 1918-1991. Odense: Dagspressens Fond i kommission hos Odense Universitetsforlag.

*Biilmanns tvillingebror, arkitekten, designeren og grafikerer Gunar Biilmann Petersen, blev i øvrigt optaget i Sherlock Holmes Selskabet i 1947 - efter at være blevet behørigt eksamineret af Storm P. Det fremgår af arkivalier på Storm P. Museet.

Kaj L. Olsens stressede streg

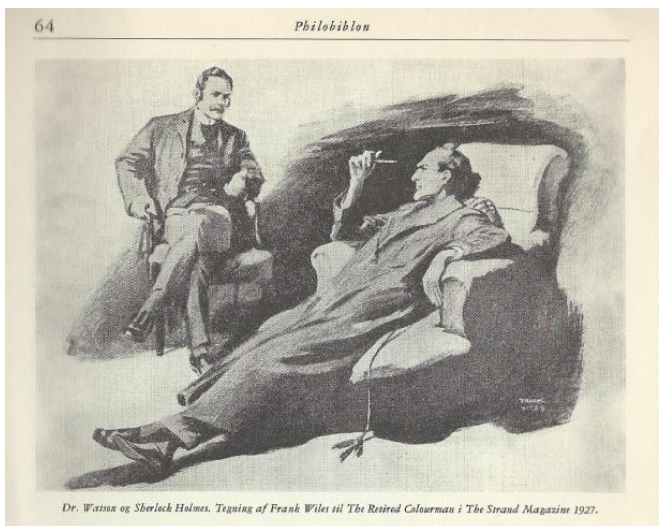
Af Svend Ranild

Syv år efter artiklen "Sherlock Holmes - En Englænder der erobrede Verden," som Palle Schantz Lauridsen skrev om på de foregående sider, leverede A.D. Henriksen endnu en artikel til tidsskriftet *Philobiblon* - i nummer 4, 1952.

Artiklen har titlen "Sherlock Holmes og hans Illustrationer" og handler om - ja, Sherlock Holmes og hans illustrationer, prydet med otte eksempler. Henriksen opridses Holmes' illustrationshistorie - Friston, Doyle (A.C.D.'s far), Hutchinson, Paget (Sidney og Walter), Steele og nogle mindre navne. Og de tre kunstnere som illustrerede *The Case-Book of Sherlock Holmes* i dens første fremtræden i *The Strand Magazine*: Albert Gilbert, Howard Elcock og Frank Wiles. Gilbert illustrerede de to første noveller (Maza og Thor), Elcock de syv næste (Cree, Suss, 3Gar, Illu, 3Gab, Blan og Lion) og Wiles de tre sidste (Reti, Veil og Shos).

ger, og om der kunne drages nogle konklusioner deraf. Det er ulig lettere at undersøge i dag end dengang A.D. trådte de første markante danske trin på Holmes-forskningens stier. Ikke blot har vi nu let adgang til alle de originale *Strand*-illustrationer, både i trykte faksimileudgaver og på internettet, men Palle Schantz Lauridsens utrættelige arkivarbejde har også gjort det nemt at finde og granske novellernes første optræden på dansk.

Da Conan Doyle havde givet sine læsere novellen "His Last Bow" i 1917, herskede der ingen tvivl i hans lettede sind om at den var den sidste Sherlock Holmes-historie han ville skrive, og da novellens titel samme år blev titlen på den korteste af Doyle's Holmes-novellesamlinger, forsynede han bogen med et lille, charmerende forord, skrevet af Watson, som fortalte at nu var det slut.

Dr. Watson og Sherlock Holmes. Tegning af Frank Wiles til The Retired Colourman i The Strand Magazine 1927.

Dr. Watson og Sherlock Holmes. Tegning af Kaj L. Olsen til Farvehandlerens Hemmelighed i Berlingske Aftenavis 1927.

Som et interessant lokalt eksempel viser Henriksen en af Frank Wiles' illustrationer til "The Retired Colourman" stillet over for en illustration af Kaj L. Olsen til samme novelle, på dansk "Farvehandlerens Hemmelighed." Og skriver at Olsen, "som det vil ses af hans Gentegning - bogstavelig talt kopierede den! Helt Plagiat skulde det dog ikke være, hvad man ser af den til Ukendelighed omskabte Watson og af den frit opfundne Nefertite-Figur paa Reolen - ganske ukendt for enhver Læser, der er fortrolig med Ungkarlejligheden i Baker Street. Saadan kan det altsaa ogsaa gøres! I de københavnske Blades ugentlige Søndagstillæg offentliggjordes i Tyverne Historierne fra *The Case-Book of Sherlock Holmes* efterhaanden, som de tryktes i *Strand*, og for Størsteparten illustrerede af den samme, førnævnte danske Tegner. Da ikke alle Historierne i *Strand* har staaet til min Raadighed, er jeg ude af Stand til at afgøre, hvor vidt de øvrige danske Tegninger er Udtryk for en mere selvstændig Opfattelse, hvilket man dog saaledes kan haabe."

Ligheden mellem de to illustrationer er slående, ingen tvivl om det. Vel heller ikke om at det er Olsen der har plagieret Wiles, ikke omvendt. Jeg syntes det ville være interessant at opdage om Olsen havde bedrevet flere efterlignin-

Men fire år senere skiftede han mening, og af og til skulle der tjenes hurtige penge, så i 1921-25 dryppede der med lange mellemrum en årlig Holmes-novelle ud af hans dygtige pen - de seks første noveller i det der i 1927 blev *The Case-Book*. Alle seks blev nogen tid efter oversat til dansk og udgivet i forskellige aviser. Med illustrationer. Den tredje novelle, "Den Krybende Mand" (i *B.T.*, 27. maj 1923), var ledsaget af to illustrationer fra Olsens pen, pensel og farvestift, og begge var tydeligvis uægte børn af Elcocks billeder i *Strand*. Uægte, men vellykkede. Olsen var en ferm tegner.

Howard Elcock

Kaj L. Olsen

I 1926 tog tingene fart. Doyle lod sig indfange af en stime. De seks sidste noveller i *Case-Book* blev trykt i *Strand Magazine* måned for måned fra oktober 1926 til april 1927 (marts var Holmes-fri). De anonyme danske oversættelser bragtes i *Berlingske Aftenavis*, og det skete i alle seks tilfælde i samme måned som i *Strand*. Der har derfor været tale om en meget hurtig dansk produktion, og både oversætter og

illustrator har nok været under pres for at levere inden deadline.

Den første novelle, "De Tre Gavle," var illustreret af Børge Biilmann-Petersen. To tegninger, hvor kunstneren havde taget meget afslappet på opgaven, som det kan ses på ovenstående tegning og hans tegning i Palles artikel.

Kaj L. Olsen, som illustrerede de fem øvrige noveller, havde en mere seriøs tilgang til opgaven. Et godt eksempel er

hans første illustration til "Løvens Manke," som kan ses i Palles artikel. Motivet ligger tydeligvis meget tæt op ad Howard Elcocks originale tegning i *Strand Magazine* fra december 1926, der ses her. Olsen har kopieret landskabet og de to løbende personer men med en meget hurtigere og løsere pen- og penselføring. Den døende mands position er Olsens heldige opfindelse, og

den skaber det dristige diagonale træk tværs over avissiden. Sine andre plagiater havde Olsen en mindre heldig hånd med.

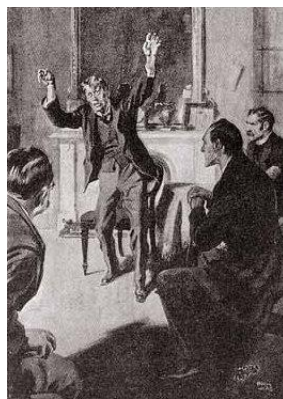
Olsen lavede 12 illustrationer til *Case-Book*-novellerne i *Berlingske Aftenavis*. Fire af dem havde Howard Elcocks præcise og gennearbejdede billeder som forlæg, to af dem plagierede Frank Wiles. Og de glimrede alle ved den hurtige og henkastede og lejlighedsvis sjuskede stil som i eksemplet fra "Løvens Manke." Det samme gælder hans seks selvstændige illustrationer. De to sidste noveller i serien prydes af rene Olsen-produkter.

Hans to illustrationer i *B.T.* er ulige mere gennearbejdede. Men oversættelsen af historien om professor Presbrys problematiske selvmedicinering bragtes også to måneder efter at "The Creeping Man" kunne læses i *Strand*. Olsen havde god tid til den opgave.

Det tidspres som den stramme produktionsplan i *Berlingske Aftenavis* affødte, betød at Olsen måtte skyde genvej gennem inspirationsfasen, og han brugte Elcocks billeder som stativer at fæstne brikkerne på. Han havde ikke tid til at

vente på at kompositionerne trådte frem for hans indre blik, så han improviserede over Elcocks modeller.

Endnu et eksempel ses herunder. Det er halvdelen af en illustration til "Farvehandlerens Hemmelighed," hvor Olsen udnyttede Frank Wiles' fine forarbejde.

Men det er ikke fair kun at vise Olsens evner som imitator. Han var en dygtig kunsthåndværker der arbejdede både som

bladtegner, bogillustrator og reklametegner. Her er hans selvstændige illustration til "Den Blege Soldat." Et dramatisk studie af en opvågning på et spedalsk-hospital.

Men er omstændighederne omkring illustrationerne sådan som her påstået? Den store gamle sherlockianer Kaj Engholm (1906-88), tegnerkollega til Kaj Olsen (1895-1984), har måske vidst besked. Kan han ikke have fortalt det til nogen?

Frank Wiles' illustration til "The Retired Colourman," som indledte denne artikel og hvor Holmes vises i en meget afslappet siddestilling, var værd at efterligne. Således også i Hammer Films' *The Hound of the Baskervilles* fra

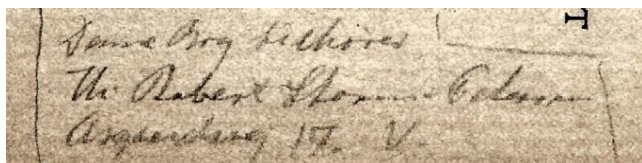

1959, instrueret af Terence Fisher og med Peter Cushing og André Morell som Holmes og Watson. Her ses parret i farver, men med tydeligt forlæg i Wiles' fine studie i gråt. Holmes har lige lagt piben fra sig, optændt og parat til at løse et nyt mysterium. Stod Nefertite-figuren på Kaj L. Olsens egen bogreol? Og hvad betyder L?

Wamberg's wisdom

Af Svend Ranild

I *Sherlockiana* nr. 4, 2018 delagtiggjorde jeg læserne i min glæde over at være i besiddelse af en Sherlock Holmes-bog, *Mysteriet paa Birlstone Herregaard*, udgivet af Aschehoug i 1916, om engang havde været ejet af en stor dansk sherlockianer og mangesidig kulturpersonlighed, ingen ringere end Robert Storm Petersens eje. Jeg dokumenterede glad bogens proveniens med en håndskrevet ejermeddelelse på bogens titelblad: "Denne Bog tilhører / Hr. Robert Storm Petersen / Asgaardsvej 17. V."

Nogen tid efter fik jeg et brev fra vort mangeårige æresmedlem Niels Birger Wamberg:

"Jeg kan ikke tro at det er Storm P. selv, der har skrevet og dermed også udformet de citerede linjer. Hans håndskrift tog sig helt anderledes ud. Efter al sandsynlighed er inskriptionen affattet af Storm P.s nære ven, antikvarboghandler Otto Lind, hvis antikvariat på Frederiksberg Allé han besøgte omtrent dagligt, og hvor jeg ofte har truffet ham. Jeg havde fornøjelsen af at kende Otto Lind gennem ret mange år og har en del breve og postkort fra ham, hvor jeg altid har møret mig over hans R'er og hans S'er og hans B'er. Mon ikke Otto Lind på opfordring fra den navnkundige Holmesentusiast har lagt romanen til side til ham og simpelt hen forsynet eksemplaret med en oplysning om, hvem bogen var beregnet for og solgt til. Dermed sikrede han sig jo også, at der ikke var andre, der rendte med den."

Wamberg har han uden tvivl ret. Her et af de eksempler på Linds håndskrift han har i sit arkiv. Her kan man fx se de morsomme S'er og B'er:

A photograph of a handwritten note from Niels Birger Wamberg. The text is written in cursive and reads: "Kære Niels Birger Wamberg! Ligeledes som Skolebørn må jeg, der pt. ligger paa Syge-hus, lade min skrevne Skriftten".

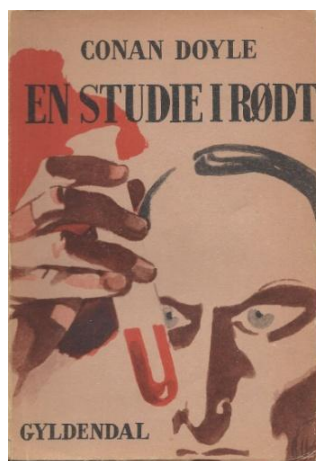
Og som kontrast er her et morsomt eksempel hvor Storm P. udstyrede sig selv med et pseudonym og afslørede sin Asgaardsvej-adresse.

A photograph of a handwritten signature and address. The signature is "A. Casari Søyle" and the address is "Asgaardsvej 17. V." The text is written in cursive and is underlined.

170 meter fra sin hoveddør kunne Storm dreje om hjørnet ad Frederiksberg Allé og snart træde ind i Linds boghandel. Den unge Wamberg var velkendt med dem begge fra 1946-47; han havde fået "munterhedskontakt" med Storm. Det kan ikke have været kedeligt. Otto Lind døde i 1964, 15 år efter Storm Petersen, og de ligger begravet på samme allé på Frederiksberg Kirkegård. "Vi kan ligge og kigge over til hinanden når tiden kommer," havde Storm en dag sagt til "Rigsantikvaren", som han kaldte venen.

Nu til et andet udtræk fra Wamberg's vidensbank. Jeg lagde for nylig en række artikler i *Sherlockiana*-serien "Mit første møde med Sherlock Holmes," på Klubbens hjemmeside (www.sherlockholmesklubben.dk). Blandt andet Wamberg's artikel fra 1979, som jeg genlæste og her stødte på en interessant oplysning: "Gyldendal udsendte sine øjensmertende makulatur-udgivelser af Sherlock Holmesfortællingerne, hvor Kaj Olsen på forsiden præsenterede mig for den skindmagre detektivs kontrafej."

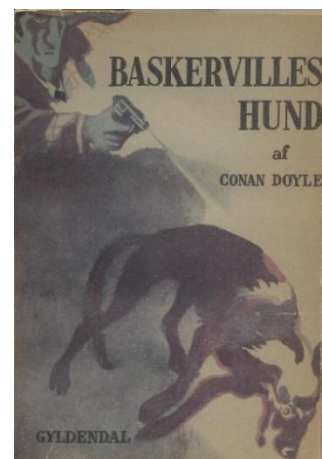
Jeg kendte udmærket de fem øjensmertende bøger fra Gyldendal, 1944, oversat af Iver Gudme (tre romaner og to novellesamlinger). Og har ofte spekuleret over hvem omslagskunstneren var. Han er ikke krediteret i bøgerne. Nu fortalte Wamberg mig det så. Et herligt tilfælde at jeg opdagede den oplysning kort efter at jeg havde skrevet artiklen om Olsens sherlockianske illustrationer på de forrige sider.

Jeg spurgte Wamberg hvordan han så sikkert kunne vide at Olsen var kunstneren, når hans navn slet ikke var nævnt i Gyldendals lille krigstidsserie. Wamberg fortalte dette om Kaj L. Olsen: "Jeg kender ikke hemmeligheden bag det sjældent forekommende L. Selv husker jeg hans streg og hans kryptiske signatur fra *Søndags B.T.*, som jeg tyrede i årene omkring

1940, men jeg har Kaj Olsen-tegninger helt tilbage til begyndelsen af 1920'erne, hvor han altid kun navngives som Kaj Olsen og altså ikke noget L. Med hensyn til Kaj Olsens forsidetegninger i 1944, så genkendte jeg hans facon, som jeg jo var fortrolig med, ligesom jeg ville have genkendt Gerda Rydahl og Vibeke Mencke og Povl Norholt. De tilhørte alle sammen min drengeverdens indbo. Ligesom også tegnerne i *Blæksprutten*. Desværre var det ikke den slags kundskaber, som jeg blev hørt i hennepå skolen. For resten illustrerede Kaj Olsen fortrinsvis kriminalnoveller, og han anvendte ofte blåsorte og vissegrønne kulører. Så han hørte absolut til de genkendelige."

Jeg må med skam at melde indrømme at jeg ikke kendte noget til Kaj L.(?) Olsens oeuvre før jeg blev fristet til at efterforske ham i kølvandet på Palles undersøgelse af den første fordanskning af *The Case-Book*. Så er det godt at have et æresmedlem som Niels Birger Wamberg.

